

אוסף עזרא אוריון
ארכיון אמנות במרחב הציבורי
Ezra Orion Collection
Public Art Archive

כותרת: שירה
גזרי עיתון

מיקום בארכיון

ארגז: 20

תיק: 1

תת תיק: 2

Title: Poetry
News clips

Location in Archive

Box: 20

Folder: 1

Sub folder: 2

המכון לנוכחות ציבורית
המרכז הישראלי לאמנות דיגיטלית, חולון
לחומרי המקור צרו קשר דרך archive@digitalartlab.org.il

The Institute for Public Presence
The Israeli Center for Digital Art, Holon
For original materials please contact us at archive@digitalartlab.org.il

רוח ונהר

מאת עזרא זוסמן

רוח מוליד עננים וקורעם בשמים.
רוח מוליד אנשים למות בשמים
למען אחרים.

★ ★ אוסף עזרא אוריון

רוח יפיל אנשים מול שמים

יפיל עליהם ולא ישיבם.

★ ★

אנחנו ילדי שלכת.

★ ★

ARTLAB

Ezra Orion Collection

הערב נחפז כל כך לבוא.

קיץ ברח מפני סתו.

ורוח באה ונשאה אותנו אן.

★ ★ ★

אני ידעתי כי אותי יקח נהר.

ואת אמי שכבת על שפת נהר.

ואת הלכת.

ואותי לקח נהר.

משא
(למרחק)

ינואר 1960

אסר בן-נר

בוקר

אתה תקום.

בחיוץ יהיה שקט כל-כך. הנגות עוד יטפספו

באטם. אחרי ושמי הלילה.

שמי מרצד בשמשת הסלון.

תשב לשלחן.

תשתה תה עם עוד משהו.

מישהו יעבור בריצה ברחוב השני ויקרא.

תשתה תה.
Ezra Orion Collection
Public Art Archive

תהרהר במה שבשר האיש

ותבין, שאתה עתיד להיות עוד

ארבע-מאות שנה.

תקום,

תפתח את הדלת

ותראה את האנשים שהתבחרו

מסמקלים זה בפני זה.

"א. האטנר"
12/6/63

חכמה שירים

לעס הולכה מפאן עקשו

סירה זרה אמת

מחוף דומם.

כך ערב-ערב באה:

— דין!

עם קבות.

— דין!

עורה, ללך.

סירה על הים.

נ ר אוסף עזרא אריון

ח מ נ ג

על הקיר תלוי גיטו

של מנגן אשר הלך לפני המש דקות

לעד.

רק-פעם-רק.

רק-פעם.

מי זה יורד מן הדקדק

והודפנו החוצה.

אל הרחובות הריקים פד-כך.

— הביתה, בגי-בלי-בית!

חצות.

אנשים

רוח מוליך עננים וקורעם בשמים,

רוח מוליך לו כבשים ורועם.

רוח הולך גנים אותם מול שמים,

נפית עלים שתלש ולא ישיבם.

יביא השמחה וישח בהולכים בשמים.

רוח יביא לו אותם וישח על כפלים.

כעננים שעברו על פגיו

ושוב לא נראם —

כאנשים.

★

אם שם תעמוד בגדים ריקות,

אם אשר,

לפתע תדע,

אליך לא יגיע —

אל תקרוס,

ללך.

הנה עכשו אפשר כך להספם

אל משפחת האדם.

דחקו אז כוכבים אלמים בגבה,

גר תמיד נולד.

ליל רוחות נשב.

גר-תמיד אהב את פת אבנר אז

וקרא לה

עד.

לשניהם לא נועד אלא לילה.

גר-תמיד הלא הוא המרה שבבדילות,

גר לעס לה: אוהבך לנצח,

עד.

רוח נשף.

בדד בבה תרחק-תרחק

כוכב.

פעמון

רק עוד תרחק עומם זהב,

אחרון, חור

רק אוד.

— דין!

אברהם תורת כבוד (לא טיהר) יש לך ראש
יחזיק. עקב אליו. מחוספס קטן. עקב אגונים
קבוצות האותיות חזקות. תשאר את כל המילים
הכילות האלה (המור) ולצדדים מורדים באי ראש
בגד מעלה - -

ואפסדים (המור הארון) בשביל עינים מקשיבות.
- רק הן. שיתנהגו הכל (כמו זה שבאותו) לך
ותן הכל. הכל. אל תשאר דבר. **הכל** לתוך
יחזיק. להקדים יחז. להיות יחז. יש לך רק בזה
אותו (דבר).

ואתה חזק להיות חזק חזק ואם תחמנה זאת
ואז צריך לחזק החזק ואז אזור לחזק א
יום ציון וא "חזקת" לפני "פסח" מאז מתוכם פסח
ויש אלף דברים ש"חזקת" ואז ומהבחינה לאלהם
הבה פסדים אישית. ואז יש פסח דעות מיוחדות
ומתנים אלוהים בשביל צדקה וכלה אל פסח

לא תהיה מוכן
כל אלה ק"מ"ה מל. להכא"ה. לדאשונים אתה
לא מת"מס קל (חיוק) ואז האחרונים אתה רואה
המור במורק לפי שעה. וקט"מ - פסח.

- את
הנל שחל בך אברהם
חל נקוד כי מהו שהיה תמיד שקול נדסה מותם
בצורה ברורה פנימה. את. נוסחת כמו אז
בשורת אל עז המור. הוא קרוב. ע"כ. - -
לא - - - הוא פנימה הכל הכל
מכא

אסף בורנר

שלושה שירים

באר

אל תרוצו אחר האמת.
אל תרוצו אל תוך הנזילה.

בואו אל באר הערפל.
בלי תלונות.

בצרותי פאן ממתינות לכם
ללא שעון.

שירו ונגנו ברעם.

אל תשקעו: קוד פסיעות ברחוב.

אל תדעו דבר.

ואל תרצו לדעת
תקמים.

ערפל

גטר. ערפלי גדול

גטר על עינים פקוחות

עד לא תראינה עוד.

כי לא קמביט בקשנו.

כי לא בקשנו לראות.

גטר על מבוסות וזכרון.

וישובו מרדוף אחרינו.

רד על מקר מתקרב.

ולא נראנו ערום.

לא באמת תפצנו.

אלא בטוב.

בוא. ערפל גדול.

וגטר על עינים קמות.

ולא תראינה תהום.

מונית

בלטש נעצרה מונית.

מודל ששים-ועוד.

מבהיק.

הוא ישוב שם אז שקוע

בפורסה תאחורית.

והוא בקשני בידו תלכנה להקנס.

התקננו קלא קול.

אורות קבו.

דקו.

קבו.

ראינו פנר שזכה בתהלת-נצח.

ראינו אשה בוכה בלי קול

על מות פקדה.

וילד שהקה על ששבר צונצנת.

ותמימים שהעריצו קלא גבול.

אורות קבו.

דקו.

קבו.

ראינו עלם אשר התלבט.

אם להיות או לא...

פאלו זה חשוב.

ראינו אוהבים אשר יאהבו

זמן-מה לנצח.

וילד שהטיל עצמו מן המרפסת.

— אורות קבו.

דקו.

קבו —

שפמר קהסגיר עצמו.

אורות קבו.

הקבשים כלם ימותו בלי להתנגד.

אסף בורנר
ארכיון אמנות במרחב הציבורי

IR

Ezra Orion Collection
Public Art Archive

13/12/63

דף לספריות * * * דלא בא

א. ב. יפה

כתי פאוסטובסקי

באוסטובסקי הקצרה שלו, ה- מובאת כנספח לספר "שושנת הוהב", מספר קונסטאנטין פאוסטובסקי כי "כל ספר מספריו - הוא נסיעה, או, ביתר דיוק, כל נסיעה - הרי זה ספר". ואמנם הירבה סופר זה, שהוא יליד מוסקבה, לגדוד על בני רחבי רוסיה, כדרכה ועד צמונה, הביי אה מחוותיה השונים ואת תושי בתים, ה' שנים רבות בעיר-הביירה, אך עשה בלעגנאדא וגם בקייב, בירת אוקראינה, בימי געוויז, ותוא "חב"ש שנים אלה בחיבה אתה וחסד: התקופה הפורה ביותר, תקופה של חלומות בלתי-מוסקים, התלהבות ולי- לות-גוויזים - תחת תפוסת האביב הקיבוי, אביב אוקראיני מסנדר וע' דיו, הוא סכע בתוך מרחי לילך מלאר טל, בתוך ורק דפני מעט שבגני קיבוי, בתוך רוח צפצפנים וערפומים ורודים מצעי צחוקים".

קונסטאנטין פאוסטובסקי כתב ספרים רבים, ואף תולדות-חיייו הוא סיפר על דרך הסיפור - מארבעה כרכים גדולים, שהתפרצו תחת השם הכולל "סיפור החיים" - אך במסגרת בודד זה שהבאנו מתוך האוסטובסקי הקצרה שלו מקופלת למעשה תמצית הרייטו: אתה מוצא בו את הטון הנלהב, האופטימי, את הרוח החולי-מנית-המפוסות, את הויקה הבלתי-אמצית לשבע; והרי אלה הם לא רק סימני-ההיכר של אישיות הסופר, אלא גם של כל יצירת מציירותיו.

לא נישאר, איפוא, אם לא נמצא לעולם את פאוסטובסקי מחלך בשביר לים שרבים כבר דרכו בהם לפניו, אם לא נראהו סובל למוסכמות, ולא נגלה אצלו כל סתיה קלה מאותה אמת-החיים שגילה בכוחות-עצמו ושי- רק היא היתה המניע לכתיבתו. ספריו כתובים בצורה שאף היא אינה מן המקובלות: לכאורה אין להם מבנה מתוכנן; דומה כי הסופר נגרף אחרי זרם ההכרונות והאסוציאציות, כי הוא מספר דברים כלאחר-יד וסי- תוך הלהבות הקריית, אבל, שכאחה מניע לסופר של ספר אתה נובח לדעת כי אחריה ורועת אור על ראשיתו, כסם שאמצעיתו מהמה מעין ציר סגור, שעליו סובבים כל אותם הדברים שמקודם נראה לך אולי כחומים ואקראיים.

על שלושה דברים מושתת יצירתו של פאוסטובסקי: על יצירה חזקה וחי- ניוו, - הוא הרוחפו לצאת למסעות, לחקור ארצות-לא-נודעות ולגלות את צפונותיהן, כן נכתב "אקצ'ביוג", שני אותו ספר מושלם על "כיבוש המד- בריות", לאחר נסיעתו של המחבר מסביב לחופי הים הכספי, על אחת-השע, על כל גילוייו הסטגיוני-אותה- אהבה השכועה בו במחבר משני- ליוותו ואותם כיסופים אל יצירות

שדושה שירים

מונית
קלמס נאצקה מונית,
מוךל ששים-ועוד.
מבתי.
הוא קשב שם און שקוע
במורקה האחרות.
והוא בקשני קידו טלכנה להקנס.
הקלקנו קלא קול.
אורות קבו.
דקקי.
קבו.
ראינו בנר שוקה בתהלת-נצח.
ראינו אשה בוכה וקלא קול.
על מות נקבה.
ונלד שוקה על ששבר-נצח.
ותמימים ששערצו קלא גבו.
אורות קבו.
דקקי.
קבו.
ראינו קלם אשך התלבט.
אם לקיות או לא...
קאלו נה קשוב.
ראינו אהבים אשך יאהבו
ופרקה נצח.
ונלד ששטיש עצמו מן טקספת.
- אורות קבו,
דקקי.
קבו -
שקמר טקספיר עצמו.
אורות קבו.
טקכשים קלם ימותו קלי להקננד.

אסף בורג

באר
אל תרצו אחר הקאמ.
אז תרצו אל תוך טלכנה.
בואו אף פאר העקסל.
קלי חלונות.
נצרוקתי קאן ממנינות קלם
קלא ששון.
שירו נאננו קרעם.
אז תשקשק: קול קלי שיעות קרחוב.
אל תדעו דבר.
ושל תרצו לנצח.
תקמים.
ערפל
קמר, קאקל, גדול.
קמר על צינים קפוחות,
עד לא תרשינה עוד.
כי לא קטמים בקשנו,
כי לא בקשנו לקראות.
קמר על תבוסות וזקן.
ונשבו קרדוף אחרינו.
רד על קמר מהקבר.
ולא קראנו צרום.
לא קאמת תפצנו,
קלא קשוב.
בוא קאקל גדול.
וקמר על צינים קמות,
ולא תרשינה תהום.

גיטה אבינו

ערבים, יהודים, ישראליים

הוצאת "עם הספר" מציגה אוניו באנתולוגיות של סיפורים לפני שנת אחת בלבד יצא לאור הכרך הראשון שבסדרה, "סיפורים עבריים כחיים ומחנה", בעריכתו של האדון אמיר, מאן כבר ודועשע שיעה כרכים נוספים, ועתה מונח למכירה הכרך השביעי שבסדרה האנתולוגיות. הסיפורים מתוך הספרים:

אסף בונין

*
* *

השמש הלאה עמדה מלכת

ואנשים שהם עפר נשאו על שכם או
ארכיון אמנות במרחב הציבורי

IP

אדם אל החרשה.

לנוח על גבו

פניו אל צמרות,

לחזור לבמיהם כדי לשאת משם.

ומישהו לחש להם כי הם עפר.

האנשים שפכו עפר על פני פניו,

וחשף או גהר מן המרום הקר.

ומישהו לחש שהם עפר,

והם חזרו לבמיהם כדי להנשא משם.

ולא לחש שהם אדם

אשר יגיע לאל

מות.

64 "אמא" דפניו

טורס
גבורה, הרים אבן והשליך —
מצער, רשעות כזו היא מידתם של ילדים ו...
שנאצל עליהם בטחון מן המבוגרים.

"למה עשית זאת?" שאל את בנו. "מפני שהעברים הרגו
את בירושלים". עד ששקל בדעתו מה יגיד לו יצאה
א... מן הבית וקראה בעברית. "מושה, למה אתה שותק
לו? תשליך בו אבן, אל תתפחד, תשליך בו אבן".
לא יפה לזרוק אבן על ילד קטן", אמרה סבתא לאחר
שמעמה על כך.

"אבל אני חשבתי שהוא ערבי", התנצל צביקה. "אסור
לזרוק אבנים גם בערבים". רטן שינפלד.

"אבל הם הרגו יהודים" נעלב צביקה. אין דבר, אין
דבר, הוא לא ידע שהילד הזה יהודי", אמרה סבתא.

כעס. לא ברוח זו יחנך את בנו. אסור ללמד לילדים
שאין דין אחד ליהודי ולערבי. תורה זו מעוררת שנאה ופחד.
על כל פנים שתק כדי שלא להתווכח עם אמו לעיני
הילד. לאחר שהשכיבוהו לישון אמר לה שדעתו לא היתה
נוחה מהתנהגותה. טענה נגדו שהוא מחמיר ונוהג באכזריות.
אמר לה: בדרך שלך יגדל אדם בלי אופיו, בלי תבונה, בלי
...שעתיים קרובות סלד מן המשקע של ההתלהבות.

דיכדכוהו השאלות הגדולות שאינן באות על תיקונן אלא
בהווה כפשוטה המיישבת הכל. והיכן האדם בתוך כל זאת?
חירות מרגיזה יש בחיים של בית נתיבות, בלי חלה אפיה,
ששולטת, בלי נרות דולקים, בלי כיבוד אב ואם.

אחד לאחד ויוצאים...
כביכול נתמוטט עולם מלא — הם אחיות עיניים...
השקרון, לילה שלם בכה על "בגידתו של אלהים". והרי
באמת, מסרב היה להכנע לזבובים... מבקש היה שאוב
גדול יותר יכריעו... ברחש, בגדים מלוכלכים, האוהל שריח
אדמה טחובה וגרביים מלוכלכות עומד בו תמיד, הצער
הגברי בשל בוגדנותן של ידיים רכות ורופסות, רגזנותם
העכורה של אנשים במצוקה — כל אלה אינם יריב ראוי
לשמו. גאווותו של הזעיר בורגני הנאור אינה מתירה לו
להודיעו מחמת מצוקה קטנטנה. ההסתגלות לעניות ודאי
איננה דבר פשוט. גדולי הסופרים ראו בכך דבר מובן
מאליו, אף ראוי לאהדה, שכן טובים בעל שאר רוח יבחר
במוות ולא בעוני. וכאן הכל משופץ בדיבורים רמים על
צער ההווה, ובלבד שלא להודות בתבוסה לשעה של אנשי
המעשה, תפארת הנוער היהודי בגליציה, במאבק נגד ברחש,
אבק, צחנת מזונוי קש לחים, עייפות המטמטמת את המוח.
העיון והמייגעים ומייאשים.

מאליו שמצוקה, ואומץ הלב הנגזר ממני, אף על פי כן,
לא יתכן שכאן הראשית והסוף. ועל כן לא זה העיקר. צדק
אלהו באמרו אין דרך פרטית ברשות הרבים. התנועה
איננה רב סרדיטות המכשיר למען הצניעות לגיונות של
החלי עם ממושעים ומסתפקים במעט. אם זו דרך, צריך
לתבוע מאחרים שילכו בה...

Ezra Orion Collection
Public Art Archive

אושר

עכשיו אני פוסע בדרכים הרחבות שאינן מגיעות	נמשוך דברים חכמים כזמן
אני אלך בהן עד אשר יגיעו	ועוד דברים בטלים כזמן
אני כזמן, כמוהו עוד אראה את העולם	מי צעיר ממי —
בעוד מיליון שנה — —	ואז יבוא הרוח מן המישורים
רוח חולף על פני	נושא אבק.
— להתראות שישים מילין מעבר לאין סוף.	— בוא ונרחיב צעד.
— סע רוח, אנוכי אניע	אני פוסע בדרכים הרחבות שאינן מגיעות.
שם אשב קצת על הסף עם הירח.	אני עתיק כארץ — —
נפסם מקטרת.	

אסף בן-נר

אלין "דבר השבוע" 1/4/66

אכת'ס ואצרכת

(המשך מעמוד 23)

הולך בעקבות פעולתנו. על עתון הפר-
עלים להיות היוזם בעניין זה. לרשימה
חסר האלמנט האנושי.
ד"ר אבישור דושלים

אמנון מסקין והקיבוץ

בגליון "דבר השבוע" מס' 7
התפרסמה רשימה מאת רחל אורן
תחת הכותרת "מי יציל את הפלח בפעם
השניה". היא ראינה את הבמאי אמנון
מסקין לקראת העלאת מחזה בעל שם
דומה, בבימויו. אין בדעתי להגיב על
חלקו התיאטרוני של הראיון ולא על
מגמתו של הבמאי "לומר באמצעות התי-
אטרון את דעתי על החברה בה הוא
חי". עוררה אותי להגיב הדוגמה שבה
בחר הבמאי כדי להוכיח ש"אנחנו גזונים
עדיין מאידיאלים ישנים ומרוקנים".

"קחי לדוגמה את הקיבוצים. כולני
ממשיכים להעמיד פנים שהקיבוץ הוא
איתו קיבוץ של פעם; עם שינויים קלים...
האם יש שוויון בקיבוצים של היום?
פעם אינסטלטור בקיבוץ היה חבר מטר-
בד. שווה זכויות. היום אינסטלטור בקר-
בץ זה כמו אינסטלטור בעיר — אתה
אינסטלטור; חברי הקיבוצים כיום הם
זעיר-בורגנים בכל המובנים; לקיבוצים
כגוף אין ההשפעה המוסרית שהיתה להם
פעם; בכל זאת ממשיכים להעמיד פנים...
לשם מה לחיות בעולם של שקרים?"

מר אמנון מסקין הנכבד. אינני יודע
מתי ביקרתם לאתרונה בקיבוץ כלשהו.
אם היה זה בשנת 1946 או 1948; אולם
פורגש, כי העובדה שהקיבוצים קיימים
עדיין מעיקה עליך מאוד. נראה ששימשת
פה לאנשים רבים שמסיבות ביאוגרפיות
שונות מלווה אותם הרגשת כשלון. ואפ-
יני שמצאת במי להטיל את האבן. נוגעת
ללב אבתנתך הדקה בדבר אי השוויון
אצלנו וכן סלידתך מן הזעיר-בורגנות.
נכון. יש, ללא ספק, הבדלים בין אדם
לאדם. אנחנו הולכים בדרך שמגמתה
להקטין את השפעתם של ההבדלים האלה
על גורלו של האדם; ובנושא זה קובע
לא כל-כך מה שאומרים ביום העצ-
מאות אלא בעיקר מה שעושים יום-
יום. הרחק ממקום מגורייך, במקומות
שאתה מזדמן אליהם ודאי לעתים רחוקות
קות הקיבוץ לא השתנה הרבה, מאז.
הוא ממשיך ללכת בדרכו שלו ודרך
קשורה בשינויים; שינויים שהם הבשלה.
העמקה מי שהשתנה מאוד מאז זה "איזור
דך". נכון שלקיבוצים היום "אין ההש-
פעה המוסרית שהיתה להם פעם", אבל
את רוב הסיבות לכך יש לחפש יותר
קרוב למקום שבו יושבת בשעת מתן
הראיון. רגישות לאי-שוויון הייתי מפנה
למקומות ישוב שבהם שורר אי שוויון.
יש כתובות מתאימות. אם "האמת" אמ-
נם יקרה לך, כפי שקבעת, עשה נא
מאמץ ושהה זמן-מה באחד הקיבוצים.
יתכן כי אחרי שהייה כזאת תביא דוג-
מאות אחרות ל"חיים מרוקנים מאידי-
אלים" בראיונותיך הבאים.

אני ממליץ בפניך על קיבוץ. בבואך
שאל היכן גר האינסטלטור.

איש קיבוץ

השם והכתובת שמורים במערכת

לראות —
ביותיו הגראפיות והמיתולוגיות
פלאקאט לעומת ציור. רוב המו-
צגים מרוכזים מאוד ותמציתיים

ספרים חדשים

ספרות יפה

מאת עוז — מאת משה חיים
ליצן. ההדיר והוסיף מבוא והער-
ות: יונה דוד. 162 עמ'. הוצאת
מוסד ביאליק, ספריית, דורות.
תשל"ב.
בצאת ארמילוס מהאבן — שי-
רים מאת מאיר כוסאק. 96 עמ'.
הוצאת אל"ף, תשל"ב.
סיפורי אנדה — ליקט: מ. סגל,
צייר: מרסל ינקו. 54 עמודים.
הוצאת סמינר הקיבוצים.
נעמי — רומאן מאת לוי קנטור.
235 עמ'. הוצאת, "יחד", תשל"ב.
יפיי-נפש — רומאן מאת מרדכי
בן שמואל. 266 עמ'. הוצאת
לדורי.

הדוד פרץ ממריא — סיפורים
מאת יעקב שבתאי. 194 עמ'. ספר-
יית פועלים, תשל"ב.
חול ואלונים — פרקי זכרונות
מאת רחל מנכ. רישומים: אילנה
רון. 168 עמ'. הוצאת ספריית פו-
עלים, תשל"ב.

לילות חמים — סיפורים מאת
אשתר קל. ציורים: אלישבע לנדאו.
83 עמ'. הוצאת, "עמיחי", 1972.
דביתקה מצחק בישראל — מע-
רכו. "זמוריסטיים, מאת אלכסנ-
דר אקשטין. 72 עמ' (כריכה רכה).
הוצאת סאטיריקון, תשל"ב.

ילדי הפרחים השחורים — שירים
מאת בנימין כ"ץ. 47 עמ'. הוצאת
"אלף", 1972.
אבק רוחות — מאת אסף בן נר.
(1968-71). הוצאת, "אלף".

פריחה של זהב — שירים מאת
פנינה ליפשיץ. 48 עמ'. הוצאת
"אלף", תשל"ב.

ספרי הגות, עיון, מחקר
ר' עקיבא בן יוסף חייו ומשנתו
— ההדיר והוסיף מבוא והערות:
שמואל ספראי. 267 עמודים. הוצאת
ביאליק, ספריית, דורות.
תשל"ב.

הגיון הנפש העצובה — מאת
אברהם ברי-חייא. ההדיר וצייר הע-
רות ומבוא: ג'פרי ויגודר. 152
עמודים. הוצאת מוסד ביאליק,
ספריית, דורות, תשל"ב.
מעלות הערבים — מאת יצחק
קרדו (פרקים מתוך החיבור). תר-
גם מספרדית והוסיף מבוא והער-
ות: יוסף קפלן. 151 עמודים.
הוצאת מוסד ביאליק, ספריית, דו-
רות, תשל"ב.

מאמרים — מאת יהושע השיל
שור. ההדיר והוסיף מבוא והערות:
זארא שפייזהנדלר. 234 עמודים.
הוצאת מוסד ביאליק, ספריית, דו-
רות, תשל"ב.

מסות ומחקרים — מאת משה
זיסטר. 143 עמודים. בהוצאת סמי-
ר הקיבוצים, הוצאת הקיבוץ ה-
גאוחד וספריית פועלים. תשל"ב.
יוסף חיים ברנר — מבחר מאמ-
רים על יצירתו הסיפורית —
ליקט וצייר מבוא וביבליוגראפיה:
יצחק בקון. 336 עמוד.

פ. יזהר — מבחר מאמרים על
יצירתו — ליקט וצייר מבוא
וביבליוגראפיה: חיים נגיד. 200
עמ'.

שני הספרים — בסידרת ילקוטי
ביקורת בעריכת דן מירון —
הופיעו בהוצאת עם עובד בסיועה
של קרן תל-אביב לספרות ולאמ-
נות. תשל"ב.

ממשנתו של מאו טסה מונג —
תרגם אורי רפ. 144 עמ'. הוצאת
עמיקם, תשכ"ז.

דקדוק וכתוב בתכנות אותיות
השמיש — מאת גאונה כהן. 41
עמ'. תשל"ב.

מתודיקה — עיון בדרכי ההור-
אה העל-יסודית. חוברת ה':
צרפתית. (בצרפתית). 118 עמ'.
הוצאת אוניברסיטת תל-אביב. ה-
מחלקה לפדגוגיה. תשל"ב.

הילכות הגימלאות — בהוצאת
קרן הגימלאות המרכזית של עוב-
די ההסתדרות. תשל"א. 37 עמ'.
ספר יזרנה — ספר זיכרון ב-
עברית וביידיש. ערך: יצחק
זיגלמן. 354 עמ'. תשל"א.

יידיש

צפתער ליטערארישע העפטן —
רבעון ביידיש לספרות, אמנות,
ביקורת העורך והמו"ל: בורים
דימאנשטיין. צפת, 1972, כרך 25,
חוברת 104-108.

כמעטשקעס צווישן מויערן —
שירים מאת ביילע שעכטער-גא-
טעמאן. 82 עמודים. הוצאת, "יש-
ראל", תשל"ב.

גרויסער ווערטערבוך פון דער
יידישער שפראך. (מילון גדול של
לשון יידיש) — העורך: יודל
מארק. כרך שלישי: איינבי —
אפבו. יוצא לאור ע"י הועד להור-
צאת מילון יידיש. תשל"ב.

כתבי-עת

תצליל — למחקר המוסיקה ול-
ביבליוגראפיה. עורך: משה גורלי.
קובץ שנים-עשר, כרך שישי,
תשל"ב. 98 עמוד. בהוצאת המוזי-
און וספריית אמלי למוסיקה, חיפה.
שבילין — בטאון חבר הרבנים
של המזרחי והפועל המזרחי, גליון
כ"ז-כ"ח, שבט תשל"ב, שנה אחת-
עשרה. בעריכת הרב כפ. טכורש.
295 עמודים.

קריית ספר — רבעון לביבליו-
גראפיה של בית הספרים הלאומי
והאוניברסיטאי בירושלים. כרך
מ"ז, חוברת א'. כסלו תשל"ב.
הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס.

בחוברת משתתפים: א. גולדי-
ברג, י. רוזנטל, י. קומלוש, א. מ.
הברמן, י. אלבוים, מ. חלמיש, נ.
בן-מנחם.

קריית ספר — כרך מ"ו. מפתח
שמות מחברי הספרים, החברות
והמוסדות בעברית וביידיש.

קשת — רבעון לספרות, עיון
וביקורת בעריכת אהרן אמיר.
חוברת נ"ד מוקדשת כולה לסין
העממית. חורף תשל"ב.

מצא 24/3/72

ישראל דינג

חוויות מעולם הצלילים

לו. עם אנטוניה אוברלינקו, שפיקד על כיבוש ארמון-החורף ב-1917; עם יאן פאלאך, שהצית עצמו ב-1969; עם לוחמי ספרד, עם קרונות המובלים-למוות, עם ניצולי השואה, שקפצו אל הים כדי להנצל משבי הבריטים. עם זכרי מהפכות ומלחמות שקברו תחתיתן את נכסי התרבות:

„קונצרטו לנבל ולתזמורת מאת הנדל — ל — / ואחר-כך מוזיקת לילה זעיר-היה — / ואחר-כך נאפלאם — / ואחר-כך שוברט — נאפלאם — סונטה בסול — נאפלאם — יותן — נאפלאם — סבסטיאן — נאפלאם — ...” (31).

הערים מתרוקנות. „אנחנו עוזבים... במקומנו אפשר יהיה לשים — / ארגונים וקופסאות —” (31, 25).

האדם החי, הזוכר את אפסיות ה-אדם ואת גבורתו, את התרוקנות הערים מן האדם החי, הוא שרואה את רוחות האדם מבעד ל„זכוכיות נגד רעש“, רואה איך גוררים הסוה-רים את האסיר ב„מסדרון המהדהד“, ואיך עתה הוא „רואה על-פני ה-קרח — / חיות — פורס ידיים — / אור חיות נוגה על פניו“. והנה, כשם שהערים התרוקנו משלום ומ-תרבות והתמלאו אלימות, כן רואה האיש את המתים הדואים ו„בתוכם עיר ללא נפש חיה —” (39).

חידות ואווירת חידות. אעפייכ ברור, כי אלהים הוא הנשפט, והאדם הוא הנענש ומוצא להורג. „אלהים — לא הנגיד עפפה ביציע — כל מלחמת — העולם השניה — ה —” (27) בעקשנות נצמדת אוזנו של האיש החי לשיח הרוחות, כי הוא רוצה לשמוע, לדעת אמת אחרונה, למרות שאז, בשיחותיו עם בת ה-16, התרברב ככופר-בעיקר. עכשיו, לקראת סוף המסע, כאשר לחש הרוח הולך ופוחת, כאשר גם קיומו הערטילאי הולך ונגזגז „בכבי-שי הנצח הריקים“, הוא קולט תשו-בה גזורה לתהיותיו:

„עוד מעט אקפא — א / אנשים הם קהילות מכשירי מכים — / — אלהים — קיים רק אישם במוחותי-הם / החיים הם מחנה השמדה — / שאיש לא שב ממנו — / — ותהומות צחוק — תהומות צחוק — תהומות — תהומות —” (54).

עזרא אוריון: טרמינל רו-חות. הוצאת טרקלין ליד עקד. 1975.

זהו נהר יוצא-דופן בנופי השירה העברית. אם תרד אליו בקשב פתוח, סנכיונות נפשית, ב„אוזן מוסיקלית“, סופך שתצא נשכר ממסע מיוחד במינו.

איני מכיר את ספריו הקודמים של עזרא אוריון: „לילה גבוה“ ו„אבק רוחות“. עליהם חתם בשם „אסף בן-נר“. בהקדמה ל„טחנת-רוחות“ הוא מציין, כי הספר אינו אלא המשך רצוף לקודמיו. כי יש לשמוע את המלים בפפי-קולות, ה-אים לאט וכמעט בלחש. „אכן, זהו „שטף אטי וקולות“, כלשון כותרת-המישנה; שטף המתנהל בהפסקות ובדממות, במחזורים ובהתלקויות וברסיסי עלילה נמוגים על-פני 59 עמודים. (בית-ההוצאה לא טרח לס-מן עמודים ולהקל בכך על „פיענוח“ המיבנים והמוטיבים).

שטף הקולות מהו? מסע של זכרו-נות. מסע ממשי דרך תחנות המטרו של פאריס, ומסע דמיוני אל חוויות עבר, תוך קשב מרותק אל ליחשי-מתים-חיים. כבר שני העמודים הרא-שונים משכנעים אותך, כי לפניך פס-קול לתסריט טלוויזיוני, לכל-הפחות לתסכית ראדיופוני. עולם הצ-לילים מושל בכיפה, כדי-כך, שניכר חסרונם של סימני-ביצוע מוסיקליים. בליטות זו של המצלול הלשוני משי-בה למילה הבודדת, להברה הבודדת את תהודתן המכשפת, המתעגנת ב-זכרון רוחות. מתוך רצף נקטע של מילים ענייניות, הנמסות בצליליהן, המתערבות בקולות של צפירת אניות וטפיפת מים, זונקים פתאום מראות אחוזי פיוט סוריאליסטי:

„ואני רואה אותו — / — רץ רץ צוחק על-פני המים באור המסמא / ... עכשיו עוברים דרכו הכדורים... (קאט) וכך... נטוי לא-חוריו / רובה בכף ידו הפתוחה / סוליות רגליו כמעט נוגעות / בר-מות החשופות של אראגון —” (ראה שער הספר). סיום זה במספר רבים: „רמות חשופות“, מטיח כפ-נינו נופים ממעוף-המטוס, ממציף הרוחות, המוסיפות לרוץ את כיצתן אלינו.

וכל העת מאבק פרובלמתי בין רמות הלשון השונות. מחד, הרצון שלא לשקר ולא „לשפץ“ נתונים, מאליך את המחבר לצטט חברים כמו, בחשפונם הפרוזאי, בפגימות העילגת. ולא להרתע, למשל, מעימות מגושם בין „האם יש אלהים?“ ובין „אל תצחיקי“. מאידך, הרצון לחדור לפני-ולפנים, הכוח לצלול עד עמקי חיות-שמעבר, מעלה לקראת הסוף (44—45, 49—50, 52—53) כמה קטעי שירה בעלי אינטנסיביות סוגסטיבית נעלה (כמותם קראתי אולי אצל טוביה ריסנר ב„גיסע אל המקום“). כבר הקולות מתעמעמים, כבר הוא קורא: „אינני שומע — — — תצעקי אם את יכולה!“ / — — — תצעקי — — — י — — —! (42) והנה צוחר:

„עמוק בתהומות האבן
שומעים דממה
— — — דממות — — —
— — — משם באתי — — —
— — —
בתי אבן רעולי פנים חסומי פה
מדרגות אבן אוספות גתסה
— — — אוספות אויר — — —
עוברות חומות אבן על לחי הר
שומעים אמת מיים מלחשת
בשמלת מיים — חצץ — אור
ברושים כמו טילי עלטה
באור המסמא
נקיקי אבן גרמי גרניט
מבוקעי אויר קפוא
— — — חי בתהומות האלה
דומה לסני האדם...
(ניחר — — — סדוק כפות רגליו
עיניו קודחות
שערו שיחי
— — —

פתאום צריתת שקד פורח
ערום בקור הזה — — —“
אחר קרשצי'נדו רב-מג זה משכנעת
כפליים גסיסתו המודרגת של שטף
הקולות. כדי כך, שהקורא כואב את
גורלם של הנידונים-לדממה המוחל-
טת. שוב לא תועיל הקריאה „אל
מיל... / איננו שומעים אתכם — — — /
האור דועך בשעונים“ —
„אותות — תהיו — — —
תהומות — — —
— — — אבק“.

אם כן, שטף הקולות מהו? לא עלילה סדורה, אלא תמונות דואות ורסיסי שיחות. חזרות עקשניות על מוטיבים גורליים. בחיי מי? שיבוץ אדריכלי של מיבני הגדים במחזור ריות חתרנית. לקראת מי? חידות ואווירת חידות. אולם איני זוכר בשירה העברית נסיון כה כן והשוף, כה בלתי-מצועצע ובלתי-מנופח, כה אוטנטי, להחיות אתמוספירה סור-אליסטית, לתאר מיפגש ישיר בין אדם חי לרוחות הפוקדות אותו, המתקשרות איתו, והגוססות לאטן אל אפס-קול. אפשר ובעיקר-של-דבר זהו עיצובה הצנוע, המחספס-מעט והקשוב-מאד של חוויה „פארא-פסיכולוגית“, אשר אירעה לאדם יחיד, ועם-זאת הריהי בבואת-רסיסים של דור מוכה, של ציוויליזציה בת-מוטתה.

אדם זה אהב נערה בת 16, בפריס. (ואולי בלימסול שבקפריסין, ע' 10). עמה הוא נסע במטרו. עמה הוא ישב „לשולחן ההוא בקפה הריק“ (15, 19, 50): עמה השתובב מעט — ותהה הרבה על שלוש שאלות מצי-קות: „האם / יש שחר לחיינו?“ — „האם יש משהו מעבר לחיים האלה?“ — „האם יש השואלות, והוא המשיב תמיד על הכל: „אל תצחיקי“. כופר ותיק ומנוסה, שאינו מרפה ממנה, שמח-זיק בכפות ידיה הקרות, שמתיר את כפתורי לבושה, שזוכה לשמוע מפיה פעם אחת-לתמיד: „אני שמחה שגור-לדת“ — ולכן: „פתאם בכיתי דקה“. (18).

על פגישתם נגזר פירוד. „אסור לי לראות אותך יותר“. והפתק, הפתק הנצחי: „מייד אשוב“ (9) שאחריו אין שיבה; שאחריו המיב-רקים: „לא נתראה עוד“, „לעד“, „סלח“, „אני נוסעת מחר בבוקר“, „אל תבוא לטרמינאל“, — „אל תר-דוף“. (22).

דווקא משום-כך מוכרח הוא לר-דוף, נפתח לפניו טרמינאל של רי-חות. מוכרח הוא להתקשר עם אלה-שמעבר, עם זו ששמחה, כי נולד. הטרמינאל מתרחב והולך, נהפך תח-נה למיפגש-חור עם רוחות שייקחו

ישראל רינג

חוויות מעולם הצלילים

עזרא אוריון: 'טרמינל רוחות',

הוצאת טרקלין ליד עקד, 1975.

זהו נהר יוצא-דופן בנופי השירה העברית. אם תרד אליו בקשב פתוח, בנכונות נפשית, ב"אוזן מוסיקלית", סופך שתצא נשכר ממסע מיוחד-במינו. איני מכיר את ספריו הקודמים של עזרא אוריון: 'לילה גבוה' ראבק רוחות', עליהם חתם בשם אסף בן-נר. בהקדמה ל'טרמינל רוחות' הוא מציין, כי הספר אינו אלא המשך רצוף לקודמיו, כי יש לשמוע את המלים כפסי-קולות הבאים לאט וכמעט בלחש. אכן, זהו "שקף אטי וקולות", כלשון כותרת-המשנה: שטף המתנהל בהפסקות ובדקומות, במחזורים ובהתלקחויות, וברסיקי עלילה נמוגים על-פני 59 עמודים. (בית-ההוצאה לא טרח לסמן עמודים ולהקל בכך על "פענוח" המבנים והמוטיבים).

שקף הקולות מהו? מסע של זכרונות, מסע ממשי דרך תחנות הקטרו של פאריס, מסע דמיוני אל חוויות עבר, תוך קשב מרוחק אל ליחוי מתיס-חיים. כבר שני העמודים הראשונים משכנעים אותך, כי לפניך פסי-קול לתסריט טלוויזיוני, לכל-הפחות לתספית רדיופונית. עולם הצלילים מושל בכיפה, כדי-כך, שניכר חסרונם של סימני-ביצוע מוסיקליים. בליטות זו של המצלול הלשוני משיבה למילה הבודדת, להבנה הבודדת את תהודות המכשפת, המתענגת בזכרון רוחות. מתוך רצף נקטע של מלים ענייניות, הנמסות בצלילהן, המתערבות בקולות של צפירת אניות וטפיפת מים, זונקים פתאום מראות אחוץ פיוט סוריאליסטי:

"ואני רואה אותו 1 - " / רץ צוחק על-פני המים באור המסמא / ...
עקשו עוברים דרכו הכדורים ... (קאט) וכך ... נטוי לאחוריו / רובה בכף ידו
הפתוחה / סוליות רגליו כנעט נוגעות / ברמות החשופות של אראגון - " (ראה שער הספר). סיום זה במספר רבים: "רמות חשופות", מטיח בפנינו נופים ממעוף-המטוס, ממעוף הרוחות, המוסיפות לרוץ את ריצתן אלינו.
אם כן, שקף הקולות מהו? לא עלילה סדורה, אלא תמונות דואות ורסיקי שיחות. חזרות עקשניות על מוטיבים גורליים. בחיי מי? שיבוץ אדריכלי של מבני הגדים במחזוריות חתרנית. לקראת מי? חידות ואווירת חידות.

אולם איני זוכר בשירה העברית נסיון כה בן וחשוף, כה בלתי-מצצועע ובלתי-
מונפח, כה אוקסנטי, להחיות אטמוספירה סוריאליסטית, לתאר מפגש ישיר
בין אדם חי לרוחות הפוקדות אותו, המתקשרות איתו, והגוססות לאטן אל
אפס-קול. אפשר ובעיקר-שלב-דבר זהו עיצובה הצנוע, המחוספס-מעט והקשוב-
מאד של חוויה "פארא-פסיכולוגית", אשר אירעה לאדם יחיד, ועם-זאת
הריהי בבואת-רסיסים של דור מוקה, של ציביליזציה בתמוטתה.

אדם זה אהב נערה בת 16, בפריס. (ואולי בלימסול שבקפריסין, עמ' 10). עמה
הוא נסע בקטרו. עמה הוא ישב "לשולחן ההוא בקפה הנ"ך" (עמ' 15, 19, 50):
עמה השתובב מעט - ותהה הרבה על שלוש שאלות מציקות: "האם / יש שחר
לחינו?" "האם יש אלהים?" "האם יש משהו מעבר לחיים האלה?"
היא השואלת, והוא המשיב תמיד, על הכל: "אל תציקי. כוֹפֵר ותיק ומנוסה,
שאינו מרפה ממנה, שמחזיק בכפות ידיה הקרות, שמתיר את כפתורי לבושה,
שזוכה לשמוע מפה פעם אחת-לתמיד: "אני שמחה שנולדת" - ולכן: "פתאם
בכיתי דקה" (עמ' 18).

על פגישתם נגזר פירו. "אסור לי לראות אותך יותר". והפתק, הפתק הנצחי:
"מיד אשוב" (עמ' 9), שאחריו אין שיבה; שאחריו המברקים: "לא נראה עוד",
"לעד", "סלח", "אני נוסעת מחר בבוקר", "אל תבוא לטרמינל" - "אל תרדוף"
(עמ' 22).

דווקא משום כך מוכרח הוא לרדוף, נפתח לפניו טרמינל של רוחות.
מוכרח הוא להתקשר עם אלה שמעבר, עם זו ששמחה, כי נולד. הטרמינל
מתרחב והולך, נהפך תחנה למפגש-חוזר עם רוחות שייקרו לו. עם אנטונוב
אובסינקו, שפיקד על כיבוש ארמון-החורף ב-1917; עם יאן פאלאך, שהצית
עצמו בפראג ב-1969; עם לוחמי ספרד, עם קלונות המובלים-למוות, עם ניצולי
השואה, שקפצו אל הים כדי להנצל משבי הבריטים. עם זכרי מהפכות ומלחמות
שקברו תחתיהן את נכסי התרבות:

"קונצ'רטו לנבל ולתזמורת מאת הנדל - ל - / ואחר-כך מוזיקת לילה זעירה-ה
- - / ואחר-כך נאפלאם - / ואחר-כך שוברט - נאפלאם - סונטה בסול -
נאפלאם - יוהן - נאפלאם - קבסטיאן - נאפלאם - ... " (עמ' 31).
הערים מתרוקנות. "אנחנו עוזבים ... במקומנו אפשר יהיה לשים-ם - - ארגזים
וקופסאות - - " (עמ' 25, 31).

האדם החי הזוכר את אפסיות האדם וגבורתו, את התרוקנות הערים מן
האדם החי, הוא שרואה את רוחות האדם מבעד ליזוכיית נגד רעש, רואה איך

גוררים הסוהרים את האסיר ב"מסדרון המהדהד", ואיך עתה הוא "דואה
על-פני הקרח" / תור - פורס ידיים - / אור תור נוגה על פניו. והנה, כשם
שהערים התרוקנו משלום ומתרבות והתמלאו אלימות, כן רואה האיש את
המתים הדואים ורבתוכם עיר ללא גֶפֶש חיה - - " (עמ' 39).

חידות ואווירת חידות. אף-על-פי-כן ברור, כי **אלהים** הוא הנשפט, והאדם
הוא הנענש ומוצא להורג. "אלהים" - לא הניד עפעף ביציע - - כל מלחמת -
העולם השניה - - ה - " (עמ' 27). בעקשנות נצמדת אוזנו של האיש החי
לשיח הרוחות, כי הוא רוצה לשמוע, לדעת אמת אחרונה, למרות שאז, בשיחותיו
עם בת ה-16, התרברב ככופר-בעיקר. עכשו לקראת סוף המסע, כאשר לחש
הרוח הולך ופוקח, כאשר גם קיומו הערטילאי הולך ונגזז בכבישי הנצח
הנִעִקִים, הוא קולט תשובה גזורה לתהיותיו:

"עוד מעט אקפא - א / אנשים הם קהילות מכשירי מכים - - / - אלהים-ם
קיים רק אי-שם במוחותיהם / החיים הם המחנה השמדה - - / שאיש לא
שב ממנו - - / - ותהומות צחוק - תהומות - צחוק - תהומות -
תהומות - - " (עמ' 54).

וכל העת מאבק פרובלמטי בין **רמות הלשון השונות**. מחד, הרצון שלא
לשקר ולא "לשפץ" נתונים, מאלץ את המחבר לצטט דברים-כמו, בחשפונם
הפרוואי, בפנימותם העילגות. ולא להרתע, למשל, מעימות מגושם בין "האם יש
אלהים?" ובין "אל תצחיקי". מאידך, הרצון לחדור לפני-ולפנים, הכוח לצלול
עד עמקי חוויות-שמעבר, מעלה לקראת הסוף (עמ' 44-45, 49-50, 52-53) כמה
קטעי שירה בעלי אינסטיביטיות סוגסטיביות נעלה (כמותם קראתי אולי אצל
טוביה ריבנר בניסע אל המקום). כבר הקולות מתעמעמים, כבר הוא קורא:
"אינני שומע - - - תצעקי אם את יכולה! / - - תצעקי - י - ! " (עמ' 42).

והנה צוהר:

"עמוק בתהומות האֵבן

שומעים דממה

- - דקמות - -

- - משם באתי - -

בתי אבן רעולי פנים חסומי פה

מדגגות אבן אוספות גובה

- - אוספות אור - -

עוברות חומות אבן על לחי הר

שומעים אמת מים מלחשת
 בשמלת מים - חצץ - אור
 ברושים כמו טילי עלקה
 באור המקמא
 נקיצי אבן גרמי גרניט
 מבוקעי אור קפוא
 - - חי בתהומות האלה
 דומה לבני האדם...
 (ניחר - - סדוק פפות רגליו)
 עיניו קודחות
 שערז שיחי
 - - -

פתאום צריחת שקד פורח

ערום בקור הזה - -)

אוסף עזרא אוריון

אחר קנשצ'נדו רב-מג זה משכנעת כפלים נסיסתו המודרנת של שסף הקולות.
 כדי כך, שהקורא בואב את גורלם של הנידונים-לדממה המוחלטת. שוב לא
 תועיל הקריאה: אל מי... איננו שומעים אתכם - - / האור דועך בשעונים -

מכון תרבות וידידות
 תל אביב-יפו
 מרכז תרבות וידידות

- - אותות - תהיו - -

תהומות - -

Ezra Orion Collection
 Public Art Archive

י'על המשמר', 30.5.75